

**Eelnõu kooskõlastamise käigus esitatud märkuste ja ettepanekutega arvestamise tabel
loomakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde**

Kooskõlastaja/ arvamuse esitaja	Märkused, ettepanekud	Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi arvamus
<p>Majandus- ja Kommunikatsiooni- ministeerium</p>	<p>1. Teeme ettepaneku täiendavalt hinnata mõju ettevõtjatevahelisele konkurentsile ja analüüsida muudatustega kaasnevaid tagajärgi</p> <p>Munakanade puurides pidamise keeld oleks efektiivne eelkõige juhul, kui see kehtiks ühtlaselt Euroopa Liidu riikide üleselt. Lätis ja Leedus täna sellist keeldu ei kehti, mistõttu tuleks põhjalikult hinnata, kuidas vastava keelu kehtestamine Eesti ettevõtjaid mõjutab. Näeme, et see seab Eesti ettevõtjad võrreldes naaberriikide ettevõtjatega oluliselt kehvemasse konkurentsipositsiooni. Seletuskirja lk 11 kohaselt on juba täna munadega isevarustatuse tase Eestis alla 60% ning sõltume suuresti impordist, peamiselt Lätist, Leedust ja Poolast. Muudatuse tulemusel võib tekkida olukord, et Eesti turul ei ole mitte rohkem alternatiivse pidamisviisidega toodetud mune, vaid varasemast enam odavamaid importmune. Seega on siin tõsine kaalumiskoht – kas seada Eesti ettevõtjad sellisesse positsiooni või oleks mõistlikum jõuda eesmärgini teisiti.</p> <p>Seletuskirja kohaselt on juba täna näha tarbijate nõudlust alternatiivsel pidamisviisil peetud munakanade toodetud munade järel. Seega on asjakohane analüüsida ka seda, kas ja kui palju turg ja nõudlus ise juba ettevõtjaid kanade vabapidamisele nügib ning milline võiks olla vastav trend lähiaastatel. Seejärel saaks teha järeldusi, kas keelu järele on tõepoolest</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Mõju ettevõtjate vahelisele konkurentsile on täiendavalt hinnatud. Seletuskirja mõjude osa on täiendatud, kirjeldatud on EL-i ühisturu ja impordi mõju.</p> <p>Selgitame: ühiskonna ootus on, et munakanadele oleks nende pidamisel tagatud senisest kõrgem heaolu. Huvi ja teadlikkus loomade heaolust on nii EL-i kui Eesti tarbijate hulgas märgatavalt kasvanud, ka ettevõtja ja seadusandja peavad sellega arvestama.</p> <p>Arvestades avalikku huvi ning ühiskonnas tekkinud tarbijate nõudlust alternatiivsel pidamisviisil toodetud munade järel, võivad nõudluse muutustele reageerinud ettevõtjad olla paremas turupositsioonis tarbija vaates, kui nad teevad tootmise ümberkorraldamiseks vajalikud investeeringud ülemineku perioodil ajatatult ja finantskoormust jaotades kui nad oleks sunnitud investeeringud tegema EL-i õiguse rakendamiseks lühema üleminekuaja jooksul kui eelnõus kavandatud. Seega võib pidada üleminekut munakanade puuris pidamiselt alternatiivsele pidamisviisile Eestis sobivaks ja vajalikuks abinõuks.</p> <p>Eesti munaturg on EL-i ühisturul väga väike ja ei saa selle tõttu muna tootmise omahinda kujundada. Ühisturul kaubeldes ei saa odavama tooraine importi peatada, Euroopa Liidu vaba turu põhimõtted tulenevad Euroopa Liidu toimimise lepingust. Oluline on tarbija teavitamine, et kodumaist toodangut ostes tõuseb nii ettevõtjate investeeringuvõimekus kui ka</p>

	<p>vajadus või suudab turg end ise selles suunas reguleerida.</p>	<p>munatoodang ja see võib ka muna hinnas avalduda. Lõpptulemusena oleks seeläbi ka munadega isevarustatus parem. Praegu kohalik tarbija ja tööstus ostab odavamalt toitu ja toorainet, samamoodi toimub see ka teiste toiduainete puhul (toiduainete kõrge hind ja käibemaks). Riik peab olema valmis sekkuma, et toetada munatootmise investeeringuid üleminekuperioodil ja isevarustatuse parandamist.</p>
	<p>2. Tuleks täiendavalt hinnata mõju teistele toiduvaldkondadele Muudatus mõjutab kaudselt ka teisi toidutootmise ettevõtjaid ning nende toodete hindasid, kuivõrd kanamunad on oluliseks sisendiks teistele toitudele. Muudatus võib survestada teisi toidutootjaid välismaiste odavamate munade ostmisele. Seda ei ole eelnõus analüüsitud.</p>	<p>Arvestatud. Mõju teistele toiduvaldkondadele on täiendavalt hinnatud. Seletuskirja mõjude osa on täiendatud, välja on toodud tootmissisendite kulu jaotus põllumajandustootmises ja kaudsete kulude mõju. Muna, kui teiste toiduaine ja töötleva tööstuse tooraine võimalikule hinnatõusule avaldavad suuremat mõju turuolukord, haiguspuhangud, energiakulu jm kulud kui üleminekuks tehtavad vajalikud investeeringud.</p>
	<p>3. Teeme ettepaneku kaaluda ka väljatöötamiskavatsuse koostamist, et vähemalt kõiki eeltoodud asjaolusid põhjalikult käsitleda ning muudatused igakülselt läbi mõelda. Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja kohaselt peaks eelnõule üldjuhul eelnema väljatöötamiskavatsuse koostamine, mis sisaldab muu hulgas võimalike lahenduste võrdlust, kuidas on küsimust lahendatud sarnase ühiskonnakorralduse ja õigussüsteemiga riikides ning millised olulised mõjud muudatuste rakendamise kaasneda võivad.</p>	<p>Selgitame. Munakanade puuris pidamise keelustamise jaoks ei ole koostatud eelnevalt väljatöötamiskavatsust, sest eelnõu menetlus on põhjendatult kiireloomuline hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 1 lg 2 p 1 mõttes. Eelnõu kiireloomulisus tuleneb poliitilisest valikust. Seletuskirja on lisatud asjakohane selgitus.</p>
<p>Justiits- ja Digiministerium</p>	<p>1. Eelnõus tehtavatele muudatustele on väljatöötamiskavatsus (VTK) eelnenud vaid osaliselt. Munakanade puuris pidamise keelustamist ei ole VTK-s analüüsitud.</p> <p>Oleme seisukohal, et arvestades munakanade puuris pidamise keelu ulatust, oleks tulnud muudatusele VTK koostada. VTK koostamata jätmist ei ole eelnõu seletuskirjas põhjendatud.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja on täiendatud. Munakanade puuris pidamise keelustamise jaoks ei ole koostatud eelnevalt väljatöötamiskavatsust, sest eelnõu menetlus on põhjendatult kiireloomuline hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 1 lg 2 p 1 mõttes. Eelnõu kiireloomulisus tuleneb poliitilisest valikust. Seletuskirja on lisatud asjakohane selgitus. Lisaks on eelnõuga kavandatud järelhindamine munakanade puuris pidamise keelu osas. Õigusaktide</p>

	<p>Palume vastav põhjendus lähtuvalt HÕNTE § 1 lg-st 2 seletuskirja lisada.</p> <p>On tervitatav, et munakanade puuris pidamise keelustamise mõju on eelnõu seletuskirjas kajastatud objektiivselt ning tähelepanu on juhitud erinevatele riskidele nagu suur investeeringuvajadus ja püsikulude kasv, suurenev hinnasurve ja Eesti tootjate konkurentsivõimelisus ning riigi toidujulgeolek. Peamise leevendusmeetmena on kavandatud 10-aastane üleminekuperiood. Soovitame kaaluda veel täiendavaid ebasoovitava mõju ja riskide maandamise viise. Lisaks märgime, et mõjuanalüüsis on sihtrühmad määratletud liialt üldiselt.</p> <p>Eelnõu seletuskirjas on küll toodud välja, mitmes tegevuskohas peetakse munakanu, kuid ei ole hinnatud täpselt ettevõtete arvu, keda plaanitav muudatus puudutama hakkab.</p> <p>Palume eelnõu seletuskirjas esitatud mõjuanalüüsi täpsustada.</p>	<p>mõjude järehindamise juhendi kohaselt nähakse järelhindamiskohustus ette alati, kui olulise mõjuga seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus on jäetud kiireloomulisuse tõttu koostamata.</p> <p>Eelnõu koostajad on arvestanud ja kaalunud teisi vähem koormavaid alternatiivseid meetmeid.</p> <p>Seletuskirja mõjude osa on täiendatud, välja on toodud vajadus ja võimalused riigi sekkumisele üleminekuperioodil riskide vähendamiseks ning ReM on analüüsimas, millised on võimalused anda üleminekuperioodil kohalikele tootjatele toetusi, et tagada nende elujõud. Üleminekuks on välja töötamisel ka erinevad toetavad tegevused. ReM jälgib, et üleminek ei kahjustaks põhjendamatult meie toidutootjate konkurentsivõimet. Aastal 2028 algab uus põllumajandustoetuste eelarveperiood, mida ReM hakkab koos sektoriga ette valmistama. Ka tulevikus on olulisel kohal investeeringumeele, mille koostamisse kaasame kindlasti ka munakanade pidajad.</p>
	<p>2. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud märkustega.</p> <p>Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiits- ja Digiministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Oleme seaduseelnõu normitehnilise lahenduse paremini läbi mõelnud ja üleminekusätteid seaduseelnõus ja rakendusakti kavandis selgemini sõnastanud.</p>
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	<p>1. Oleme vastu nõuete kehtestamisele, mis on rangemad kui EL-i miinimumnõuded ja vähendavad Eesti ettevõtete konkurentsivõimet. Plaanitav muudatus piirab ebaproportsionaalselt</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Eelnõu on kooskõlas direktiiviga 1999/74/EÜ, millega nähakse ette, et asutamislepingus sätestatud üldeeskirju järgides võivad liikmesriigid oma territooriumil munakanade kaitseks</p>

	<p>ettevõtlusvabadust ning vähendab nende konkurentsivõimet võrreldes teiste EL-i ettevõtetega. Oleme seisukohal, et Eesti ei peaks kehtestama rangemaid nõudeid, kui on mujal EL-is. Muudatuse jõustumisel hakkab kannatama ka Eesti toidujulgeolek, suurenevad munade kui ka muna sisaldavate toodete hinnad ning Eesti turul saavad konkurentsieelise naaberriikide ettevõtted.</p>	<p>säilitada või kohaldada selle direktiiviga sätestatutest rangemaid sätteid. Liikmesriigid teavitavad komisjoni kõikidest sellistest meetmetest.</p> <p>Lisaks on mujal EL-is samuti sarnased arengusuunad loomade heaolu parandamiseks. Munakanade puuris pidamise keelamisega soovib Eesti mõjutada munakanade heaolu parandamist kogu EL-is. EL-is on väljatöötamisel eelnõu, millega soovitakse kehtestada munakanade puuris pidamise keeld kogu EL-is. EL-i strateegia „Talust taldrikule“ (ingl k „<i>Farm to Fork Strategy</i>“) raames on Euroopa Komisjon lubanud üle vaadata põllumajandusloomade ja -lindude pidamise nõuded. Nimetatud strateegia algatuse raames on Euroopa Toiduohutusamet juba koostanud erinevaid teaduslikke arvamusi, sealhulgas munakanade puuris pidamise kohta. Lisaks on Euroopa Komisjonile esitatud rahvaalgatus „End of the Cage Age“, millega soovitakse kogu EL-is keelustada teatud liiki kuuluvate loomade, sealhulgas munakanade pidamine puuris. Loomade suurema heaolu eesmärgil loodud algatus kogus ligikaudu 1,4 mln allkirja. Algatusele avaldas 2021. aastal ametlikku toetust Euroopa Parlament.</p>
	<p>2. Rikutud on hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) nõudeid. Kaubanduskoda soovib teada, miks on eelnõu koostajad jätnud nii suurte mõjudega eelnõu osas järgimata HÕNTE nõuded ning ei ole koostanud eelnõu kohta VTK-d? Lisaks leiame, et käesoleval juhul ei ole arvestatud erinevaid alternatiivseid meetmeid ja võimalusi, kuidas tagada munakanade heaolu. Kui ministeerium soovib selle eelnõus sisalduva ideega edasi minna, siis tuleb järgida HÕNTE-t ja koostada eelnõu väljatöötamiskavatsus.</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Seletuskirja on lisatud asjakohane selgitus. Munakanade puuris pidamise keelustamise jaoks ei ole koostatud eelnevalt väljatöötamiskavatsust, sest eelnõu menetlus on põhjendatult kiireloomuline hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 1 lg 2 p 1 mõttes. Eelnõu kiireloomulisus tuleneb poliitilisest valikust. ReM-i eesmärk on tagada, et toidutootmine oleks kestlik. Selle üks eeldusi on parandada loomade heaolu. Munakanade puuris pidamise keelustamise teemat on korduvalt arutatud Riigikogu maaelukomisjonis. Lisaks toimus 13. augustil 2024. aastal ReM-is kohtumine munatootmissektori esindajatega, kus paluti sektorilt ka kirjalikke vastuseid küsimustikule. Samuti on tehtud sektoriga</p>

		<p>fookusgrupi intervjuud juunis 2024. Kohtumise, küsimustiku ja intervjuude tulemusi analüüsides jõuti otsusele, et munakanade pidamine puuris tuleb keelustada piisava üleminekuajaga (10 aastat) ja selliste uute lindlate rajamine, kus kasutatakse munakanade pidamiseks rikastatud puure, ei ole alates 2026. aastast põhjendatud.</p> <p>Lisaks on eelnõuga kavandatud järelhindamine munakanade puuris pidamise keelu osas. Järgime juhtnööre, mille kohaselt juhul, kui väljatöötamiskavatsust pole koostatud, on järelhindamise läbiviimine rangelt soovituslik. Õigusaktide mõjude järehindamise juhendi kohaselt nähakse järelhindamiskohustus ette alati, kui olulise mõjuga seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus on jäetud kiireloomulisuse tõttu koostamata.</p>
	<p>3. Muudatused kasvatavad munade ja muude toitude hindasid. Kaubanduskoda soovib rõhutada, et plaanitavad muudatused toovad endaga kaasa nii munade kui munapõhiste toodete hindade tõusu, kuid käesoleval juhul ei ole eelnõu koostajad eelnõu koostamise käigus arvestanud ega analüüsinud kaudseid mõjusid ehk seda, kuidas puurikanade pidamise keeld ning muna hinna kallinemine hakkab mõjutama ka teisi toite.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Mõju teistele toiduvaldkondadele on täiendavalt hinnatud. Seletuskirja mõjude osa on täiendatud, välja on toodud tootmissisendite kulu jaotus põllumajandustootmises ja kaudsete kulude mõju. Muna kui teiste toiduaine ja töötleva tööstuse tooraine võimalikule hinnatõusule avaldavad suuremat mõju turuolukord, haiguspuhangud, energiakulu jm kulud kui üleminekuks tehtavad vajalikud investeeringud.</p>
	<p>4. Muudatused põhjustavad toidujulgeoleku languse. Kaubanduskoja hinnangul ei ole eelnõu koostamisel arvestatud piisavalt sellega, kui olulisel määral hakkab muudatus mõjutama Eesti toidujulgeolekut ning isevarustamise võimalust. Leiame, et on kriitilise tähtsusega, et Eesti ei sõltuks nii suures mahus teistest riikidest ning tagatud peab olema, et Eesti ettevõtted suudaksid Eestis munakanasid kasvatada nii, et tagatud oleks meie toidujulgeolek ja isevarustuse kõrge tase.</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Nõustume, et riigikaitse seisukohast on äärmiselt oluline tagada toidujulgeolek. Mõjusid Eesti toidujulgeolekule on analüüsitud eelnõu seletuskirja mõjude osas punktis 6.1.3.</p> <p>Selleks, et Eesti ettevõtjad suudaksid Eestis munakanasid kasvatada nii, e tagatud oleks meie toidujulgeolek ja isevarustatuse kõrge tase, on ministeerium analüüsimas, millised on võimalused anda üleminekuperioodil kohalikele tootjatele toetusi, et tagada nende elujõud. Üleminekuks on välja töötamisel ka erinevad toetavad tegevused. ReM jälgib, et üleminek ei kahjustaks</p>

		<p>põhjendamatult meie toidutootjate konkurentsivõimet. Aastal 2028 algab uus põllumajandustoetuste eelarveperiood, mida ReM hakkab koos sektoriga ette valmistama. Ka tulevikus on olulisel kohal investeringumeede, mille koostamisse kaasame kindlasti ka munakanade pidajad.</p>
	<p>5. Kokkuvõtvalt leiab Kaubanduskoda, et munakanade puuris pidamise keelustamine Eestis ei ole proportsionaalne meede ning sellel on Eesti konkurentsivõimele ja toidujulgeolekule ulatuslikud negatiivsed mõjud. Käesoleval juhul ei ole eelnõu koostajad arvestanud ega kaalunud teisi vähem koormavaid alternatiivseid meetmeid, mis võiksid hoida ära soovimatud negatiivsed tagajärjed. Eelkirjeldatu põhjal ei toeta Kaubanduskoda eelnõu menetlusega edasi liikumist.</p>	<p>Selgitame. Eelnõu koostajad on arvestanud ja kaalunud teisi vähem koormavaid alternatiivseid meetmeid.</p> <p>Vähem koormava alternatiivse meetmena on kaalutud, et munakanade heaolu oleks võimalik saavutada sama, kuid toidumunade tootmisega tegelevaid ettevõtjaid vähem koormava abinõuga juhul, kui selline puuris pidamise keeld kehtestataks kogu EL-is. EL-is on väljatöötamisel eelnõu, millega soovitakse kehtestada munakanade puuris pidamise keeld kogu EL-is. Samas ei ole täpselt teada, millal selline keeld EL-i üleselt kehtestada kavandatakse. Seega ei ole praegu olemas abinõu, mis on sobiv ja vähemalt sama mõjus, kuid põhiõigusi vähem kitsendav kui eelnõus kavandatu.</p>
<p>Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ja Eesti Toiduainetööstuste Liit (ühisarvamus)</p>	<p>1. Loomakaitseaduse eelnõu, mis alates 1. jaanuarist 2035 keelustaks kanade puurispidamise toidumunade tootmise eesmärgil, on laia mõjuga otsus, mille kohta oleks pidanud koostama põhjaliku mõjude hindamise. HÕNTE § 1 lg 3 kohaselt on sellise põhimõttelise muudatuse puhul mõjude analüüs kohustuslik, kuid eelnõu seletuskiri seda ei sisalda. Kuna muudatus ei ole kiireloomuline ega tulene Euroopa Liidu õiguse rakendamise nõuetest, ei ole selge, miks Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on eiranud hea õigusloome põhimõtteid ning esitanud eelnõu otse seaduse muutmise eelnõuna.</p>	<p>Selgitame. Seletuskirja on lisatud asjakohane selgitus. Munakanade puuris pidamise keelustamise jaoks ei ole koostatud eelnevalt väljatöötamiskavatsust, sest eelnõu menetlus on põhjendatult kiireloomuline hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 1 lg 2 p 1 mõttes. Eelnõu kiireloomulisus tuleneb poliitilisest valikust. ReM-i eesmärk on tagada, et toidutootmine oleks kestlik. Selle üks eeldusi on parandada loomade heaolu. Munakanade puuris pidamise keelustamise teemat on korduvalt arutatud Riigikogu maaelukomisjonis. Lisaks toimus 13. augustil 2024. aastal ReM-is kohtumine munatootmissektori esindajatega, kus paluti sektorilt ka kirjalikke vastuseid küsimustikule. Samuti on tehtud sektoriga fookusgrupi intervjuud juunis 2024. Kohtumise, küsimustiku ja intervjuude tulemusi analüüsides jõuti otsusele, et munakanade pidamine puuris tuleb</p>

		<p>keelustada piisava üleminekuajaga (10 aastat) ja selliste uute lindlate rajamine, kus kasutatakse munakanade pidamiseks rikastatud puure, ei ole alates 2026. aastast põhjendatud.</p> <p>Lisaks on eelnõuga kavandatud järelhindamine munakanade puuris pidamise keelu osas. Järgime juhtnööre, mille kohaselt juhul, kui väljatöötamiskavatsust pole koostatud, on järelhindamise läbiviimine rangelt soovituslik. Õigusaktide mõjude järehindamise juhendi kohaselt nähakse järelhindamiskohustus ette alati, kui olulise mõjuga seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus on jäetud kiireloomulisuse tõttu koostamata.</p>
	<p>2. Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks valdavalt loomakaitseorganisatsioonidele, jättes kõrvale Eesti Maaülikooli kui suurima põllumajandusülikooli, teised loomakasvatuse, toidu ja ettevõtlust esindavad organisatsioonid ja ettevõtted, kuigi keeld mõjutab paljusid toidu käitlejaid ja piirangu mõju on oluliselt laiem. Selline valik seab kahtluse alla eelnõu menetlemise tasakaalustatuse ja objektiivsuse.</p>	<p>Selgitame. Eelnõu on saadetud arvamuse andmiseks ka Eesti Maaülikoolile. Eesti Maaülikool eelnõu kohta arvamust ei ole esitanud. Oma tähelepanekud seadusemuudatuse kohta on eelnõu koostajale mitteametlikult e-postiga saatnud Eesti Maaülikooli bio- ja populatsioonimeditiini professor Arvo Viltrop.</p>
	<p>3. Keelustamine keskendub üksnes loomade heaolu parandamisele, võttes arvesse vaid ühte heaolu aspekti – kanade pidamise viisi. Samas jäetakse arvestamata mitmed muud olulised tegurid, nagu muna kui olulise ja toitainerikka toidu kättesaadavus ja kohalike tootjate võimekus turul konkureerida, kuna puurikanade munade import jätkub. Seega täiustatud puurispidamise keelamisel tuleb arvestada ka järgmiste oluliste tagajärgedega: toidujulgeoleku langus; munade ja toidu hinnatõus ning toitainete kättesaadavuse langus; ettevõtete konkurentsivõime langus; erinevate pidamisviiside väljakutsed ja riskid.</p>	<p>Selgitame. Eelnõu seletuskirjas (sisu selgitustes punktis 3 ja mõjude osas punktis 6) on analüüsitud kanade puuris pidamise keelu mõjusid nii munatootjate konkurentsivõimele, munade hinnatõusule, toidujulgeolekule kui ka keskkonnale, samuti alternatiivsetele pidamisviisidele üleminekuga kaasnevaid riske.</p> <p>Juhime tähelepanu, et loomade heaolu kaitse on EL-i üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk ning see on osa EL-i ja seega ka Eesti kui EL-i liikmesriigi põhiväärtustest. Üleminekul alternatiivsetele pidamisviisidele on arvestatud sellega, et Eesti ettevõtjatele on tagatud piisav üleminekuage ning kavandada tuleb vajalikud riiklikud</p>

		toetusmeetmed uutesse süsteemidesse investeerimise toetamiseks.
	<p>4. Samal ajal on kehtivate nõuetega tagatud, et müügil olevad munad on korrektselt märgistatud, pakkudes tarbijale läbipaistvat teavet muna päritolu, kvaliteedi ja tootmisviisi kohta. See võimaldab igal tarbijal teha teadliku valiku vastavalt oma eelistustele – olgu see seotud päritoluriigi, suuruse või munakana pidamisviisiga. Sellest lähtuvalt leiame, et täiustatud puurispidamise keelu rakendamine on ebavajalik ja ebaproportsionaalne meede, mis ei arvesta mitmeid alternatiivseid võimalusi ega kaasnevaid soovimatuid tagajärgi. Seetõttu teevad allakirjutanud ettepaneku eelnõu menetlusest tagasi võtta.</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Nõustume, et igal tarbijal on võimalik muna ostmisel teha teadlik valiku vastavalt oma eelistustele – olgu see seotud päritoluriigi, suuruse või munakana pidamisviisiga.</p> <p>Kuid me ei saa nõustuda, et munakanade täiustatud puuris pidamise keelu rakendamine on ebavajalik ja ebaproportsionaalne meede. ReM-i eesmärk on tagada, et toidutootmine oleks kestlik. Selle üks eeldusi on parandada loomade heaolu. Ühiskonna ootus on, et munakanadele oleks nende pidamisel tagatud senisest kõrgem heaolu. Huvi ja teadlikkus loomade heaolust on tarbijate hulgas kasvanud, ka ettevõtja ja seadusandja peavad sellega arvestama.</p> <p>Vähem koormava alternatiivse meetmena on kaalutud, et munakanade heaolu oleks võimalik saavutada sama, kuid toidumunade tootmisega tegelevaid ettevõtjaid vähem koormava abinõuga juhul, kui selline puuris pidamise keeld kehtestataks kogu EL-is. Samas ei ole täpselt teada, millal selline keeld EL-i üleselt kehtestada kavandatakse. Seega ei ole praegu olemas abinõu, mis on sobiv ja vähemalt sama mõjus, kuid põhiõigusi vähem kitsendav kui eelnõus kavandatu.</p> <p>Kaasnevaid soovimatuid tagajärgi oleme arvestanud. ReM jälgib, et alternatiivsetele pidamisviisidele üleminek ei kahjustaks põhjendamatult meie toidutootjate konkurentsivõimet. Aastal 2028 algab uus põllumajandustoetuste eelarveperiood, mida ReM hakkab koos sektoriga ette valmistama.</p> <p>Arvestades avalikku huvi ning ühiskonnas tekkinud tarbijate nõudlust alternatiivsel pidamisviisil toodetud munade järele, võivad nõudluse muutustele reageerinud ettevõtjad olla paremas turupositsioonis tarbija vaates, kui nad teevad tootmise</p>

		<p>ümberkorraldamiseks vajalikud investeeringud ülemineku perioodil ajatatult ja finantskoormust jaotades, võrreldes sellega, kui nad oleks sunnitud investeeringud tegema EL-i õiguse rakendamiseks lühema üleminekuaja jooksul kui eelnõus kavandatud.</p>
<p>Linnukasvatuse sektori ühispoordumine (Dava Foods Estonia AS, Linnu Talu OÜ, Eesti Muna OÜ ja OÜ Sanlind)</p>	<p>1. Näeme, et eelnõuga on võimalik edasi liikuda järgmiste ettepanekute arvestamisel:</p> <p>a) Eelnõu ja seletuskiri vajavad täiendamist. Palume eelnõud täiendada järelhindamise kohustusega 2028. aasta ja 2035. aasta 31. detsembriks. Puurikanade pidamise keelustamine on linnukasvatuse sektori ja riigi jaoks olulise mõjuga muudatus. Vahehindamine annab võimaluse hinnata muudatuse mõju ja koostöös linnukasvatuse sektoriga otsustada edasine tegevuskava. Isevarustatuse taseme langemisel alla 50% võib olla vajalik puurispidamise keeld lõpetada või anda peale aastat 2035 täiendav üleminekutähtaeg.</p>	<p>a) Osaliselt arvestatud.</p> <p>Eelnõu ja seletuskirja on täiendatud. Eelnõuga on kavandatud järelhindamine munakanade puuris pidamise keelu osas. Täpsemalt on kavandatud, et ReM analüüsib hiljemalt 2030. aasta 31. detsembriks LoKS §-s 4² sätestatud keelu eesmärgi saavutamist ja rakendamisega kaasnenud mõjusid ning esitab vajadusel ettepanekud regulatsiooni muutmiseks. Nimetatud järelhindamist ei korraldata, kui Euroopa Liidu õigusaktiga on keelatud toidumunade tootmise eesmärgil kanade puuris pidamine.</p> <p>Järgime juhtnööre, mille kohaselt juhul, kui väljatöötamiskavatsust pole koostatud, on järelhindamise läbiviimine rangelt soovituslik. Õigusaktide mõjude järehindamise juhendi kohaselt nähakse järelhindamiskohustus ette alati, kui olulise mõjuga seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus on jäetud kiireloomulisuse tõttu koostamata.</p>
	<p>b) Riigil tuleb leida võimalused linnukasvatuse sektorile suunatud investeeringutoetusteks alternatiivmeetoditel munakanade pidamisele üleminekuks summas kuni 40 miljonit eurot ning vajalik on munakanade pidamisel loomade heaolutoetuse jätkumine. Olenevalt punktis (a) kajastatud vahehindamise tulemustest, palume riigil leida võimalused tootmise lõpetamise toetuse andmiseks. Seletuskiri peab kajastama vastavate toetusmehhanismide loomist. Samuti tuleb kavandada vastavad meetmed asjakohastes Eesti ja Euroopa Liidu õigusraamistikes ja strateegiadokumentides, samuti eelarve kavandamisel.</p>	<p>b) Arvestatud.</p> <p>ReM jätkab analüüsi, millised on võimalused anda üleminekuperioodil kohalikele tootjatele toetusi, et tagada nende elujõud. Üleminekuks on välja töötamisel ka erinevad toetavad tegevused. ReM jälgib, et üleminek ei kahjustaks põhjendamatult meie toidutootjate konkurentsivõimet. Aastal 2028 algab uus põllumajandustoetuste eelarveperiood, mida ReM hakkab koos sektoriga ette valmistama. Ka tulevikus on olulisel kohal investeeringumeede, mille koostamisse kaasame kindlasti ka munakanade pidajat.</p> <p>Seletuskirja mõjude osa on täiendatud, välja on toodud vajadus ja võimalused riigi sekkumisele üleminekuperioodil riskide vähendamiseks ning ReM on analüüsimas,</p>

		<p>millised on võimalused anda üleminekuperioodil kohalikele tootjatele toetusi, et tagada nende elujõud. Üleminekuks on välja töötamisel ka erinevad toetavad tegevused. ReM jälgib, et üleminek ei kahjustaks põhjendamatult meie toidutootjate konkurentsivõimet. Aastal 2028 algab uus põllumajandustoetuste eelarveperiood, mida ReM hakkab koos sektoriga ette valmistama. Ka tulevikus on olulisel kohal investeringumeede, mille koostamisse kaasame kindlasti ka munakanade pidajad.</p>
	<p>c) Analüüsida võimalusi piirata kolmandatest riikidest pärit puurikanade munade importi Eestisse 2026. aastast. Vajadusel esitada vastavad ettepanekud Euroopa Liidu tasemel.</p>	<p>c) Selgitame. Euroopa Liidu vaba turu põhimõtted tulenevad Euroopa Liidu toimimise lepingust, mis on üks EL-i aluslepingutest. Lisaks toetavad vaba turu põhimõtteid ühtse turu regulatsioonid ja direktiivid, mis tagavad, et riiklikud normid ei piiraks põhjendamatult kaupade vaba liikumist EL-is. EL-i vaba turu põhimõtete kohaselt on kaupade vaba liikumine üks aluspõhimõtteid. Kolmandatest riikidest (st väljaspool EL-i asuvatest riikidest) pärit kaupade impordi piirangute üle ei saa Eesti otsustada üksinda. Kuna Eesti on EL-i liige, siis kuulub ta EL-i tolliliitu, mis tähendab, et impordikeelud ja -piirangud kehtestatakse EL-i tasandil. Eesti saab piirata kolmandatest riikidest pärit kaupade importi vaid EL-i reeglite raames, kuid mitte iseseisvalt kaubanduspoliitikat kujundada. ReM-ile teadaolevalt ei ole võimalik kõnealuseid piiranguid EL-i reeglite kohaselt kavandada.</p> <p>Näiteks Euroopa Liidu autonoomsed kaubandusmeetmed <u>Ukrainaga</u> kehtivad kuni 5. juunini 2025. aastal. Komisjoni hinnangul ei ole siiani rakendatud autonoomsetel kaubandusmeetmetel Euroopa Liidu ühisturule negatiivseid mõjusid olnud. Sellest hoolimata lisati osade liikmesriikide tugeval nõudmisel määramisse võimalus rakendada kaubanduse kaitsemeetmeid munade, kodulinnuliha, suhkru, kaera, maisi, tangude ja mee puhul, kui nende kumulatiivne import ületab teatud</p>

		<p>piirmäära. Impordi piirmäärad on juba ületatud kaera, tangude, munade, mee ja suhkru puhul, mille osas kaitsemeetmete rakendamine on juba alanud. Piirmäära ületamisel taaskehtestati 2024. a lõpuni EL-Ukraina süvendatud ja laiaulatuslikus vabakaubanduslepingus (DCFTAs) sätestatud tariifikvoodid võimalusega avada uus kvoot 2025. a.¹</p>
	<p>d) Eelnõu jõustumisel eeldab varustuskindluse säilitamine seda, et rajatakse uued farmid. Selleks tuleb tõsta KOV-ide motivatsiooni. Juhul, kui KOV-id ei näe investeringutest kasu, on tõenäosus uute farmide rajamiseks väike. Motivatsiooni tõstavad rahalised toetused. Lisaks palume REM-il suhelda ka teiste ametkondadega (nt Keskkonnaamet), kelle tööprotsessidel on oluline mõju uute tootmisüksuste rajamisel. Palume püüda leida võimalusi menetluste kiirendamiseks, sh pidada kinni seadusjärgsetest menetlustähtaegadest ning vaadata üle, millisel viisil saab tööprotsesse efektiivsemalt korraldada.</p>	<p>d) Arvestatud. Seletuskirja mõjude analüüsi on täiendatud. ReM jätkab analüüsi, millised on võimalused anda üleminekuperioodil kohalikele tootjatele toetusi, et tagada nende elujõud. Üleminekuks on välja töötamisel ka erinevad toetavad tegevused.</p>
	<p>2. Põhiõiguste riive Põhjendamatult on eelnõu koostajad asunud arvamusele, et omandipõhiõiguse riive puudub. Omandipõhiõigusesse sekkumine on avaliku võimu niisugune käitumine, mis teeb põhiõiguse kasutamise õiguslikult või faktiliselt võimatuks või keeruliseks. Sekkumine võib toimuda ka omandi kasutuse piiramise teel. Seletuskirjas on öeldud, et seadus ei võta loomapidajalt õigust oma omandit (munakanu) vallata, kasutada ja käsutada, vaid üksnes reguleerib seda teatud osas. Meie sellega ei nõustu. Olukorras, kus tootmisala laiendada ei ole võimalik, tuleb ligikaudu 30% kanadest likvideerida või asendada. Kanade puurispidamise keelustamine piirab ettevõtjate õigust oma vara vabalt kasutada ja käsutada. Piirangud mõjutavad nii maakasutust,</p>	<p>2. Arvestatud. Eelnõu seletuskirja on täiendatud ning seletuskirjas on põhjalikumalt analüüsitud omandipõhiõiguse riive põhiseaduspärasust.</p>

¹ https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en

	linnukasvatushoonete inventari ning lindusid. Sisuliselt võib tegemist olla vara faktilise sundvõõrandamisega väärtuses ligikaudu 40 miljonit eurot.	
	<p>3. Eelnõu koostamisel ei ole järgitud hea õigusloome reegleid</p> <p>3.1. Põhjendamatult ei ole eelnõule koostatud väljatöötamiskavatsust</p> <p>3.2. Eelnõu mõju on analüüsitud puudulikult</p> <p>3.3. Eelnõu vajab täiendamist vahe- ja järelhindamise kohustusega aastatel 2028 ja 2035</p>	<p>3. Arvestatud.</p> <p>Eelnõu ja seletuskirja on märkustega arvestamiseks täiendatud.</p> <p>3.1. Seletuskirja sissejuhatavas osasse (lk 2) on lisatud asjakohane selgitus. Munakanade puuris pidamise keelustamise jaoks ei ole koostatud eelnevalt väljatöötamiskavatsust, sest eelnõu menetlus on põhjendatult kiireloomuline hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 1 lg 2 p 1 mõttes. Eelnõu kiireloomulisus tuleneb poliitilisest valikust. ReM-i eesmärk on tagada, et toidutootmine oleks kestlik. Selle üks eeldusi on parandada loomade heaolu.</p> <p>3.2. Seaduse mõju analüüsi on seletuskirjas täiendatud.</p> <p>3.3. Eelnõuga on kavandatud järelhindamine munakanade puuris pidamise keelu osas. Täpsemalt on kavandatud, et ReM analüüsib hiljemalt 2030. aasta 31. detsembriks LoKS §-s 4² sätestatud keelu eesmärgi saavutamist ja rakendamisega kaasnenud mõjusid ning esitab vajadusel ettepanekud regulatsiooni muutmiseks. Nimetatud järelhindamist ei korraldata, kui Euroopa Liidu õigusaktiga on keelatud toidumunade tootmise eesmärgil kanade puuris pidamine.</p>
	4. Riigi ja kohalike omavalitsuste otsustusprotsessid ei võimalda uute kanalate rajamist	<p>4. Arvestatud.</p> <p>Seletuskirja mõjude analüüsi on täiendatud. ReM jätkab analüüsi, millised on võimalused anda üleminekuperioodil kohalikele tootjatele toetusi, et tagada nende elujõud. Üleminekuks on välja töötamisel ka erinevad toetavad tegevused.</p>
	<p>5. Eelnõu kooskõla põhiseadusega on jäetud nõuetekohaselt analüüsimata</p> <p>5.1. Munakanade puurispidamise keelu eesmärk</p> <p>Keelu eesmärgina tuuakse välja „ühiskonnaliikmete enamiku tahe ehk avalik huvi tagada munakanade</p>	<p>5. Arvestatud.</p> <p>Eelnõu põhiseaduspärasuse analüüsi on seletuskirjas täiendatud.</p> <p>5.1. Ühiskonnaliikmete enamiku tahet tõendavad rahvaalgatusele lisaks mitmed Eestis läbi viidud küsitlused.. Huvi ja teadlikkus loomade heaolust on tarbijate hulgas kasvanud, ka ettevõtja ja seadusandja peavad sellega arvestama.</p>

	<p>heaolu.“² Rahvaalgatusel kogutud 21 421 allkirja on kindlasti oluline, aga see ei ole tõendiks Eesti ühiskonnaliikmete enamiku tahtest.</p> <p>5.2. Munakanade puurispidamise keeld ei ole mõõdukas. Linnukasvatuse sektori konkurentsivõime langeb</p> <p>Seletuskirjast nähtub, et kaalutud ei ole muudatuse eesmärki (kanade heaolu tõstmine) ning ettevõtlusvabaduse ja omandipõhiõigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust. Seletuskirjas on pelgalt mainitud, et samas tuleb siiski säilitada tasakaal loomade heaolu ja tervise, majanduslike ja sotsiaalsete kaalutluste ning keskkonnamõju vahel. Ometi sellist kaalumist läbi viidud ei ole. Ei ole arusaadav, kuidas nimetatud tasakaal saavutatakse.</p>	<p>5.2. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt piirangu eesmärgi tähtsust. Vananenud on arusaamine, et loomade heaolu parandamine on eesmärgina vähetähtis. Loomade heaolu kaitse on EL-i üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk ning see on osa EL-i ja seega ka Eesti kui EL-i liikmesriigi põhiväärtustest. Selgitame, et tasakaal loomade heaolu ja tervise, majanduslike ja sotsiaalsete kaalutluste ning keskkonnamõju vahel saavutatakse ettevõtjate jaoks piisava üleminekuaja sätestamisega, asjakohaste toetusmeetmete kavandamise ning mõjude järelhindamise korraldamisega.</p>
Eestimaa Loomakaitse Liit	<p>Eestimaa Loomakaitse Liit toetab eelnõus toodud ettepanekut keelustada munatootmise eesmärgil peetavate kanade puuris pidamine.</p> <p>Peame oluliseks rakendada kompleksset lähenemist, mis hõlmaks lisaks munakanadele ka muudel eesmärkidel peetavad linnud, sealhulgas broilereid, kanatibud ja noorkanad.</p>	<p>Selgitame.</p> <p>ReM-ile teadaolevalt ei kasvatata Eestis broilereid puuris, vaid vabapidamisel. Eelnõuga tehakse ettepanek keelustada alates 2035. aasta 1. jaanuarist toidumunade tootmise eesmärgil peetavate kanade, sealhulgas kanatibude ja noorkanade pidamine puuris. Seega on tulevikus keelatud puuris pidada ka kanatibusid ja noorkanasid, keda kasvatatakse toidumunade tootmiseks.</p>
MTÜ Loomus	<p>LoKS muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas on toodud, et muudatuste peamine eesmärk on parandada munakanade heaolu. Võiks selgelt välja tuua, milles seisneb heaolu tõus tagamaks, et tegemist ei ole puhtalt loomade heaolu pesuga. Kui minna üle intensiivselt puurispidamiselt intensiivsele mittepuurispidamisele, siis asendatakse ühed heaolu probleemid teistega.</p> <p>Seletuskirjas on välja toodud, et Eestis on munadega isevarustatuse tase küllaltki madal (alla 60%). Toidujulgeolekut ei tohiks saavutada suurema hulga munade tootmisega,</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Nõustume, et riiklikud toitumissoovitused on olulised, sest nende järgimine tagab organismi kasvu ja funktsioneerimise ning väheneb võimalik haiguste risk, mis on tingitud tasakaalustamata toitumisest.</p> <p>Samas toitumissoovitused on teaduslikel uurimistulemustel põhinevad soovitused ja need ei ole kohustuslikud.</p> <p>Juhime tähelepanu, et käesoleva eelnõu eesmärgiks ei ole toitumissoovituste kohustuslikuks muutmine. Eelnõu peamiseks eesmärgiks on puuris pidamise keelustamisega parandada munakanade heaolu. Rikastatud puur piirab munakanade</p>

² Seletuskiri, ptk 3.

	<p>vaid tarbimisharjumuste taimsemale toidule nihutamisega. Seda enam, et äsja välja antud toitumissoovituse põhjal peaks keskmiselt sööma vähem muna kui Eestis praegu süüakse.</p> <p>Seletuskirjas on välja toodud, et puuris pidamise keeld võib kaasa tuua olulise keskkonnamõju. Sama on välja toodud ka maaelukomisjoni protokollides. See ei tähenda, et peaks toetama kanade puuris pidamist, vaid et peaks seda tööstust üldse vähendama, et saaks rääkida keskkonnasõbralikust (ja ka loomasõbralikust) sammust.</p> <p>Lisaks on keskkonnamõju sektsioonis välja toodud ka, et kui ettevõtjad on soovinud ehitada uusi lindlaid, ei ole ükski kohalik omavalitsus olnud nõus neid oma territooriumile lubama. See tekitab loogilise küsimuse, kuhu need uued lindlad siis ehitatakse. Kindlasti tasuks ka analüüsida seda, kuidas (ja üldse kas) seadust annab ellu viia.</p>	<p>liikumisvõimalusi ja loomupäraseid käitumisharjumusi ning seetõttu on munakanade heaolu tagamiseks vajalik minna üle alternatiivsele pidamisviisile.</p> <p>Oleme teadlikud, et alternatiivsetele pidamisviisidele üleminek on olulise mõjuga muudatus. Seaduse mõjusid on seletuskirja mõjude osas analüüsitud. ReM jätkab analüüsi, millised on võimalused anda üleminekuperioodil kohalikele tootjatele toetusi, et tagada nende elujõud.</p> <p>Uued lindlad tuleks rajada vanade asemele samale territooriumile kooskõlas keskkonnanõuetega.</p>
MTÜ Nähtamatud Loomad	<p>Loomakaitseorganisatsioon Nähtamatud Loomad tervitab Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi plaani keelustada alates 2035. aasta 1. jaanuarist munakanade pidamine puuris ja keelustada alates 2026. aasta 1. jaanuarist munakanade pidamisega alustaval ettevõtja nende pidamiseks ehitada ega kasutusele võtta puuri. Eelnõu aitab Eestil järele võtta Euroopas tugevalt kanda kinnitanud suunale minna üle puurispidamiselt vabapidamissüsteemidele.</p>	Teadmiseks võetud.